

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an .....20 coroane.
Pe jumătate de an .....10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Cetitul-scrisul și ABC-ul fonomimic al domnului Iosif Moldovan.

De Sabin Evuțian.

I.

„Copilul“. Problema cetitului-scrisului după experiențele mai nouă. Sufletul copilului în fața acestei probleme. Metoda fonomimică.

Secolul al XX-lea s'a numit „secolul copilului“. Desconsiderat până mai ieri alaltăieri, ca „un om mic“ ce eră, copilul vrăjește azi pe psihologi și pedagogi cu o lume nouă, feciorelnică: lumea sa sufletească. Noțiunea „copil“ are azi alt conținut: nu mai e „om mic“, om în miniatură, e altceva, cu totul deosebit de adult, e *copil*. Acest copil a ajuns centrul cercetărilor psihologice din zilele noastre, obiect de experimentare al pedagogilor. *Pedologia* (știința despre copil), *Psihologia copilului*, *Psihologia comparată*, *Pedagogia experimentală* sunt cele mi tinere ramuri ale pedagogiei și vor fi în curând rădăcinile ei tari, tocmai pentru că scrutează vieța celor desconsiderați și puțin cunoscuți până acum.

Cetitul-scrisul sunt grea problemă. Atât s'a știut doar despre ele, că sunt elementele și temelia culturii omenești; mijloace, fără de cari individul nu poate asimila moștenirea spirituală a înaintașilor săi, nici să și-o dea pe a sa urmașilor. Dar, că pentru sufletul copilului ele sunt un act complex, abia dacă s'a întrezărit. Istoricul cetitului-scrisului ne arată din acest motiv veacuri dearândul o stăruință în învățarea mecanică a lor, iar mai încoaci o varietate de metode, încercări cari apar și dispar, neaflând în sufletul copiilor patul cald, razimul trebuincios.

Nu e mirare, dacă problema grea a cetitului-scrisului nu e *nici azi* rezolvită, și dacă ea a rămas o problemă deschisă pentru „secolul copilului“.

*

După experiențele mai nouă cetitul și scrisul, ba și fiecare în parte, sunt acte complexe.

Simțurile și mișcările sunt localizate în deosebite regiuni ale creierului mare, în așa numiții „centri“. Centri sunt de două feluri: c. de sensibilitate și c. de asociere; ceștia din urmă formează masa mare a creierului. Excitarea trece dela organe (d. e. ochi) întâi prin centrul de sensibilitate (d. e. al văzului), iar de aici

în centrul de asociere (d. e. al văzului), care la rândul său comunică cu ceilalți centri prin fibre nervoase.

Pentru noi sunt de importanță de astădată: centrul vizual (pentru reprezentările vizuale generale), centrul auditiv (pentru reprezentările auditive generale), doi centri ai vorbirii — unul sensibil pentru reprezentarea sunetului și altul motric pentru reprezentarea mișcărilor împreunate cu vorbirea —, în fine doi centri ai scrisului — unul sensibil pentru reprezentarea literei, altul motric pentru reprezentarea mișcărilor împreunate cu scrisul. — Toți acești centri sunt uniți prin centri de asociere.

La cetit actul complex constă din 1) impresiunea vizuală (litera), 2) reprezentarea sunetului și 3) reprezentarea mișcărilor organelor de vorbire. La scris: 1) impresiunea sau reprezentarea auditivă (sunet), 2) reprezentarea vizuală (litera) și 3) reprezentarea mișcărilor la scris. Sotind acum, că acestora li-se mai adaugă procesul limbistic (gramatical), mai târziu și cel intelectual, actul cetitului-scrisului e într'adevăr un act sufletesc dintre cele mai complexe.

Scoatem însă de aici și o altă concluzie de mare însemnătate. Va ceti și scrie bine elevul, când va recunoaște îndată și va reproduce imediat și cu ușurință sunetul și litera. Dar recunoașterea și reproducerea ușoară sunt condițiile memoriei. Va să zică cetitul-scrisul sunt mai mult o chestie de memorie la început, iar scopul învățământului cetitului-scrisului e în urmă, de-a stabili o asociație tare între centrul amintiții și prin exercitare multă să facă, ca reprezentările lor să se reproducă *deodată și îndată*.

Dacă însă, din cele premerse, cetitul și scrisul sunt o *sinteză* a mai multor elemente: semne grafice, sunete, mișcări corespunzătoare, — de altă parte semne grafice, sunete singuratică nu sunt, se presupune o descompunere a cuvintelor în elementele lor, prin *analiză*. Ar fi deci procesul cetitului-scrisului *analitico-sintetic*. Cercetările au adevărit de fapt acest proces... la adulți. Având adică adultul o mulțime de noțiuni și numele lor, capabil fiind apoi, în urma dezvoltării sale, de abstracțiune, el percepe în câmpul vederii sale întâi cuvântul întreg, apoi îl analizează-sintetizează, — bineînțeles totul decurge atât de repede, încât nu ne dăm seamă asupra procesului din sufletul nostru. Ci precum ochii noștri nu sunt îndestulitori, ca să pătrundem tainele mi-

croscopului și al macrocosmosului, de ceace nu ne putem noi da seamă, înregistrează cu precizie aparatele în mâni dibace omenești...

Printr'un aparat, al cărui nume și construcție nu importă aici, un maestru în experiențe, Messmer, a aflat, că copilul cetește *altfel* decât adultul: *sintetic*. Și dacă cercetări, tot pe cale experimentală, din partea aderenților extremiști ai analizei fin să aducă dovezi pentru corectitatea tezei lor, și dacă Meumann a căutat să împreune ceste două curente, aderând totuș mai mult la cel dintâiu, — experiențe ulterioare și practica multor învățători probați verifică pe încetul felul de cetire al copilului, deosebit de al adultului.

Copilul de 6 ani nici nu e capabil de abstracțiune. Abstragerea unei *ziceri* din exercițiile de cugetare și vorbire, a unui *cuvânt* din această zicere, a unei *silabe* din acest cuvânt și — în fine — al unui sunet din această silabă rămâne la urma urmelor tot lucrarea logică a învățătorului și în cel mai prielnic caz o reproducere mecanică din partea elevului. Aceeaș lucrare ar putea-o face învățătorul mai scurt și mai ușor, abstrăgând de-a dreptul sunetul ori litera, prezentând-o într'o formă potrivită sufletului copilului, ca, făcându-se asociația necesară între centrul cetitului și scrisului, să perceapă și sunetul și litera, iar prin exercitare să le știe scrie și ceti ușor și bine. „Apercepția copilului este în mod precumpănit fantastică și emoțională; el tinde mai mult spre însimțire (=obiectivare) și personificare, decât spre analiză și cunoaștere“. (Meumann, după „Fantazia“ de E. Todoran în anuarul XXXII al sem. Andreian). „Din experiențele lui Meumann rezultă, că abia pe la 13—14 ani se observă o manifestare vădită a unor asociații de raporturi. Prin urmă numai cu începutul maturității se manifestă și un început de dezvoltare a gândirii cauzale și logice“. (Dr. Ghidionescu „Pedagogie etc.“ pag. 294). Pentru ce? „Procesul abstracțiunii se poate face numai încet, paralel cu dezvoltarea centrilor de asociație“ (o. c. pag. 105). Iar aceștia se întăresc și dezvoltă prin exercitare cât mai îndelungată.

Copilul de 6—7 ani trăiește în lumea fantaziei sale. E drept, că această lume a sa se află „în faza critică, în faza de luptă cu obiectivitatea rațiunii, care începe a conturbă jocul liber al fantaziei“. (Ribot — vezi Todoran l. c. pag. 21). Dar el „nu poate lucra decât cu materialul ce cade în sfera simțurilor, ...deci materialul

de învățământ trebuie individualizat" (Todoran I. c. pag. 25). Sunetul, litera — ca ceva abstract — trebuie deci personificate.

Tot fantaziei i-se atribue faptul, că copilul (și cel de 6—7 ani) are deosebită plăcere, interes pentru povestiri, le ascultă cu drag, le asimilează ușor și abia apucă să le reproducă. În cadrul istorisirilor frumoase, reale, instructive și distractive în acelaș timp, se poate prin urmare mai ușor porni mecanismul complex de asociații al cetitului și scrisului. Sunetul-litera trebuie legate de o acțiune în cadrul acestor istorisiri.

Să mai fixăm un moment de însemnătate. „Pedagogia trebuie să țină seamă de periodicitatea creșterii corporale, pentru că copilul e mai puțin dispus pentru munca spirituală în restimpul creșterii mai avântate” — (Lay, Exp. Pädagogik, pag. 31) — și invers. Antropometria dovedește o sporire mai mică în lungime toamna. Timpul acesta trebuie deci întrebuințat cât se poate mai rațional la cetit-scris, când corpul fiind mult-puțin în stagnare, forța corporală se poate folosi pentru dezvoltarea sufletească în măsură mai potențată. Timpul acesta se poate întrebuința rațional, alegând calea cea mai scurtă și mai ușoară pentru atingerea țintei. „Instruează astfel, ca să întrebuințezi cât se poate mai cu economie facultățile spirituale ale copilului!” (Messmer, „Grundlinien z. Lehre von der Unterrichtsmethoden“ pag. 13).

Metoda cea mai bună e deci acea metodă, care duce la țintă pe calea cea mai naturală, mai ușoară, mai potrivită sufletului încă plâpând al copilului.

După experiențele ce s'au făcut și cu considerare la sufletul copilului de 6—7 ani, corespunde în urmare mai bine o metodă sintetică a învățământului cetitului și scrisului, — metodă care are ca temei o istorioară, în cadrul căreia sunetul și litera se individualizează natural și ușor.

Se poate aduce în contra unei astfel de metode învinuirea, că diferă și e depărtată de felul de cetire și scriere al adultului. Diferă, e fapt, cum deosebit sunt alcătuite sufletele lor, — dar chiar depărtarea îl va duce pe copilul de azi la felul de cetire-scriere al adultului, prin îmbogățirea sufletului cu noțiuni și nume, prin dezvoltarea treptată a puterii de abstracție. „Copilul trebuie respectat în evoluția lui naturală și nu e bine să-l apropiem prea de timpuriu și prea superficial de tipul adultului”. (Ghidionescu o. c. pag. 295).

*

În ordinea aceasta de idei cea mai potrivită, mai naturală metodă mi-se pare azi metoda *fonomimică*, — fapt ce-l probează și experiența acelor învățători ai noștri, cari aplică de ani de zile această metodă.

Azi... Pentru că problema cetitului-scrisului nu e încă rezolvită. Metoda fonomimică mai are unele desavantaje; e încă forțat în istorioare, semne de obiectivare și mimici.

Vom vedea însă, că *ABC-ul fonomimic* al domnului *Iosif Moldovan* a făcut mari îmbunătățiri în metoda aceasta.

Sinodul arhidiecezan.

Cu privire la punct III din propunerea comisiunii s'au născut două păreri:

Majoritatea reprezentată prin deputatul Dr. Aurel Vlad a propus următoarele:

III. Până la sosirea răspunsului la această reprezentațiune sinodul arhidiecezan se declară în permanență, însă își suspende ședințele, și autorizează pe Excelența Sa mitropolitul să convoace pe membrii sinodului când va afla momentul potrivit.

Totdeauna sinodul dă consistorului arhidiecezan indemnarea, ca până la votarea bugetului, trebuințele materiale să le acopere în cadrul bugetului anterior, autorizându-se consistorul, ca din ședințele sale plene să provadă și eventualele trebuințe extraordinare ivite peste cadrul bugetului de acum.

În vreme ce deputatul Dr. Vlad își cetea propunerea comisurului guvernului a declarat sinodul de disolvat, dar nu și-a dus în îndeplinire aceasta declarație.

Minoritatea din comisiunea organizatoare, reprezentată prin deputatul Arseniu Vlaicu, a prezentat următoarea propunere:

Să se primească întocmai partea primă punctul I și II din propunerea comisiunii, iar partea a III-a să se omită.

După închiderea discuțiunii se pune la vot partea primă, punctele I și II din propunerea comisiunii, care se primesc cu unanimitate și presidiul enunță acest concluz sinodal.

Asupra punctului III din propunerea comisiunii relative la suspendarea ședințelor sinodale se dispune votarea nominală.

Pentru propunerea majorității din comisiune, susținută prin raportorul Dr. Aurel Vlad, au votat următorii deputați:

Almășan Vasile, Dr. Bălan Nicolae, Dr. Borcea Lucian, Borzea Nicolae, Dr. Buzdug Andrei, Dr. Căndea Romulus, Dr. Chirtoș Zosim, Comșia Dumitru, Damianu Vasile, Dr. Dubleș Georgiu, Duma Vasile, Dr. Furdui Remus, Fulea Ioachim, Dr. Fruma Ioan, Dr. Groza Petru, Herman Teodor, Dr. Ioanoviciu Ioan, Ivan Nicolae, Lăpădat Ioan, Macrea Nicolae, Dr. Marghitta Ioan, Dr. Moldovan Silviu, Dr. Moldovan Valeriu, Morariu Iosif, Murășianu Iovian, Păcală Victor, Dr. Papp Ioan, Popoviciu Petru, Dr. Popp Dumitru, Dr. Regmaș Nicolae, Dr. Roșca Pavel, Dr. Rozvan Ștefan, Dr. Sglimbea Octavian, Dr. Stroia Ioan, Dr. Vlad Aurel, Vulcu Dumitru.

Pentru propunerea minorității reprezentate prin raportorul Arseniu Vlaicu, ea să se omită partea aceasta a III-a din propunerea comisiunii organizatoare, au votat următorii deputați:

Chelariu Georgiu, Dr. Costea Octavian, Garoiu Nicolau, Medean Sergiu, Moldovan Dumitru, Muntean Petru, Dr. Mețianu Eugen, Dr. Proca George, Dr. Roșca Eusebiu, Triteanu Lazar, Vlaicu Arseniu, Voileanu Mateiu.

Se constată deci că pentru propunerea majorității au votat 36, în contra ei au votat 12 deputați.

Președintele enunță, că în fața acestui rezultat, având în vedere interesele bisericii, nu poate aderă la votul majorității, și nu-l poate enunța drept hotărâre a sinodului nefiind aceasta executabilă.

În urma acestei declarații cei 36 deputați, fără să zică o vorbă, au părăsit sala, după care președintele arhiepiscop constatând că nu mai sunt prezenți membri în majoritatea ce o cere regulamentul afacerilor interne, anunță ședința proximă pe ziua de mâine la orele 10 înainte de amiază, și ședința o închide la 6 ore seara.

Ședința a cincea

s'a ținut Joi.

Președintele arhiepiscop deschide ședința și dispune a se ceta lista deputaților sinodali spre a se constată prezența.

Protocolul ședinței III și IV dela 2/15 Mai a. c., nefiind notarii sinodali din aceste ședințe prezenți, în privința autenticității se vor lua la timpul său măsurile trebuincioase.

Cetindu-se consemnarea deputaților, se constată că sunt prezenți 13 deputați, absenți cu concediu 7, și absenți fără concediu 38, prin urmare nefiind prezenți deputații în numărul cerut de regulamentul afacerilor interne § 11, sinodul nu e în stare a lua concluze valide.

Arhiepiscopul președinte declară că pe deputații absenți fără concediu îi consideră, ca și când și-ar fi depus mandatul și că va lua ulterioarele dispozițiuni ca biserica să nu sufere în mersul normal al lucrurilor, adresează sinodului următoarele cuvinte:

„Venerabile sinod! Cu mare durere sufletească trebuie să constat, că cuvintele sfântului Apostol Pavel ce vi le-am adresat în vorbirea mea de deschidere, ca „cele ce sunt ale păcii și cele ce sunt spre zidirea unuia-altuia, acelea să urmați”, n'au pătruns la inima acelor deputați, cari substrăgându-se dela datoria ce au primit prin primirea mandatului de deputat, s'au pus în grevă, făcând imposibilă activitatea sinodului și împiedecând mersul normal al afacerilor sinodale.

Cuprins de îngrijorare în fața acestei apariții din ședința de ieri, cu totul străină de spiritul și legile bisericii, apte a introduce în biserică spiritul destructiv al anarhiei și a provoca sdruncinarea și chiar desființarea constituției noastre bisericesti, căci dela lucrările sinodului nu este îngăduit a se retrage nici unui membru, cu atât mai puțin nu se îngăduie retragerea în masă, pentru că aceasta ar fi identică cu renunțarea de bună voie la viața constituțională bisericească, — în poziția mea de arhiepiscop, cu răspundere înaintea lui Dumnezeu și a bisericii, declar, că-mi voi pune toate stăruințele, și voi lucra cu toate puterile mele pentru restabilirea și stăpânirea legii și a ordinii canonice în biserică, și pentru ca organismul nostru constituțional bisericesc să funcționeze neconturbat în cadrele legilor.

Cu acestea declar sesiunea actuală a sinodului nostru arhidiecezan închisă”.

Cu acestea ședința s'a închis la orele 11 a. m.

Ce vi-se pare de Hristos?

Al cui fiu este El?

(Mateiu 21, 42.)

De F. Bettex. Trad. de N. Tandreu, preot.

(Urmare.)

Venind cu pompă și strălucire mare, nu și-ar fi ajuns scopul acesta. E sigur, că odată împărații, regii, principii și toate semnițele pământului cu frică și cu cutremur se vor înfățișa înaintea lui și vor crede în el, dar astfel de credință au și demonii; aceasta nu poate feriți pe nime. Ferice de noi, că pentru întâia oară n'a venit ca Dumnezeu atotdrept, ca un foc mistuitor!

Și cum ne-a mântuit el pe noi? Dumnezeu în atotputernicia sa a zidit lumea pe principiul dreptății. După cum a hotărât el — ca un fundament, ca o condițiune a celor ce există și pentru orientarea sigură a lumii — că $1+1=2$ și că $2 \times 2=4$, tot așa a legat deolaltă, prin o lege vecinică, păcatul cu pedeapsa.

Pe cât de sigur este, că acela care sare în foc se arde, acela care se prăbușește într'o prăpastie se strivește, acela care se cufundă într'un ocean se înneacă, tot așa de sigur se pedepsește fărădelegea și adevărat nu numai aici pe pământ. Nu prin aceea va fi pedepsit păcătosul, că un Dumnezeu aspru, nemilos și răsbunător îl va urmări și-l va chinul pe dânsul, care cu tot păcatul său ar fi putut trăi liniștit și fericit. Nu, ci prin vina sa aprinde păcătosul în el însuși, în sufletul său, care este o părțicea din dumnezeire — *mânia dumnezească*.

Prin păcat păcătosul însuș se ridică în contra sa, el se ascunde dela fața lui Dumnezeu, nu Dumnezeu se întoarce dela el, se mânie pe Dumnezeu și nici decum Dumnezeu pe el; și prin această întoarcere și îndepărtare dela isvorul, dela cauza ultimă a toată viața, se aruncă în moartea proprie.

Porunca lui Dumnezeu este viață și fericire. Toate păcatele sunt nenaturale, în contra firii, sunt așadar o sinucidere.

Dumnezeu însă, care a zidit creatura sa pe

acest principiu al dreptății, nu este un om, ca să-i pară rău de ceva. El își rămâne șieși credincios și își ține cuvântul. El nu este — cum gândesc atâția, poate sute și mii (la tot cazul și trăiesc așa după cum cred) — un om bun, care să mai treacă cu vederea, sau să se mânia numai pe câte unii, când fac câte una prea bălțată, dar peste tot și la urmă se gândește: „Nu pot purcede față de acest neam slab, după o dreptate strică; trebuie să fii cu considerare la slăbiciunile lui!”

Nu ne-am mulțămî nici decum cu un astfel de Dumnezeu, pentru că sufletul nostru înseamnă după adevăr și dreptate, le simțeste adânc și le și pretinde neștirbite: celui bun să i-se dea răsplata sa, celui rău și păcătos pedeapsa, amândouă însă fie drepte, potrivite și amăsurate. Altcum se clatină temeliiile vieții spirituale. Unii cugetă că înaintea lui Dumnezeu e destulă o căință dreaptă, sinceră și împreună cu propusul serios de a nu mai păcătuî; dar ce răspuns va da un astfel de om, răspuns care să purcedă din conștiința sa de drept, când înaintea judecătorilor lumesti s'ar prezenta unul și le-ar zice „Iată viu și mărturisesc aici, că eu în anut trecut am săvârșit mai multe omoruri; dar fiindcă până atunci n'am omorît pe nime și nici nu mai am de gând s'o fac, vă cer să-mi dați o absolvare deplină și scutită de orice pedeapsă”.

Nu au fost și astfel de ucigași, cari deși au fost agrățiați de judecătorii acestei lumi, totuși au căutat în desperarea lor moartea, pentru că conștiința lor le spune, că sângele vărsat numai cu sânge se ispășește? O, oameni fără de minte! Ar trebui poate, ca Dumnezeu însuși, care este dreptatea absolută, să ia și să împrumute din concepția voastră (unică în felul ei) de dreptate, să fie mai puțin drept ca voi! Toată căința, toată binefacerea, toată încunjurarea răului înaintea tuturor oamenilor de pe pământ, nu-ți va ierta și șterge de pe sufletul tău păcatul săvârșit; o singură minciună din copilăria ta nu ți-o poate preface omenimea întreagă într-o faptă bună, în mii și mii de ani, deși ar ispăși-o tot cu lacrimi, cu fapte bune și cu pocăință.

(Va urmă.)

„Dor de lumină”.

Titlul sugestiv de-o grăitoare putere semnificativă justifică pe deplin tendința laudabilă a acestei scrieri. Un mănunchi prețios de articoli instructivi, scriși din îndemnul superior al întrupării unui bine comun, sub influința productivă a vremii în progres neîncetat. În epoca nizuințelor uriașe, autorul adânc preocupat de ceea ce s'a răsfrânt în sufletul său din frământarea lumii mari, a studiat și meditat fără preget asupra mijloacelor de îndreptare și primenire a rostului vieții noastre, iar din reflexile sufletului său ne-a împărtășit și nouă nu numai norme de urmat, ci și stimulente pentru o activitate rodnică.

Din acest punct de vedere apreciind scrierea „Dor de lumină” a părintelui Dr. Ștefan Cioroianu, ea prezintă o valoare de remarcă, interesându-ne pe fiecare cu atât mai vârtos, pentru că în profunditatea tablourilor alcătuite din gândirea și simțirea autorului, ne recunoaștem sbuciumul sufletului nostru în lupta titanică cu viața noastră însăși, pentru a o face ceea ce trebuie să fie.

Superbul moralist dela Iasnaia-Poliana ne spune, că fericirea pentru un om e sau viața primitivă, inconștientă și egoistă sau viața superioară, conștientă și altruistă. Ori trăiești o viață animalică, fără alte pretenții decât satisfacerea primitivă a egoismului inconștient, folosindu-ți numai ție și încunjurat de disprețul lumii; ori trăiești o viață conștientă, în manifestării sufletului superioare, producând acte de altruism înălțător, folosind astfel umanității. Deosebirea între fericirea acestor două concepții de viață e radicală. Cea dintâi e o fericire fără vlagă,

fără fond durabil, e destul un impas al vieții, ca să o tulbure până la nerecunoaștere, iar cea de a doua e fericirea divină, pe care nici suferința tirană nu o poate dripl.

Tranziția dela o fericire la alta o face Tolstoi, atât de sguduit în „Cazacii” săi: „Doresc fericirea, — esclămă Olenin — fie că aș fi o insectă, vietate menită să moară sau trup ce ascunde în sine o părticică de Dumnezeu: vreau să mă bucur. Dar cum? Și de ce n'am fost fericit până acum? O lumină neașteptată i-se făcu în minte: Fericirea, zise el, fericirea e să trăiești pentru alții...” Câți martiri ai științei înregistrează istoria, cari nu din capriciul orgoliului lor s'au jertfit, ci munciți de idei umanitare, prin a căror realizare au împușinat cantitatea de amar a omenimei, indicând prin descoperirile sufletului lor căi nouă de adevărată îmbelșugare. În scrutarea asiduă, atât de profundă le-a fost fericirea, că prin devotamentul lor ajută fericirea genului uman, încât numai moartea i-a putut despărți, pentru ai împreună poate în ceealaltă lume cu fericirea veșnică.

Cel mai sublim devotament a fost al Mântuitorului Hristos, care s'a jertfit pentru binele omenimei, și înainte de a muri răstignit pe cruce, a fost atât de mare altruist, că se rugă până în cele din urmă licăriri de viață: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!”

Toate aceste vorbind despre oamenii mari; câți sunt însă acei îndrumători anonimi ai societății, cari prin rostul adevărului propovăduit de ei, desvoltă o binecuvântată activitate altruistă, fericind pe alții, pentru că aceasta e și adevărata lor fericire. În sbuciumul obișnuit al vieții, aceștia sunt factorii de căpetenie din a căror conlucrare armonică și fecundă rezultă adevărata fericire a popoarelor, ei sunt întruparea nădejdiilor de mai bine din generație în generație, în conștiința vieții lor altruiste rezidă puterea de viață a masselor, izvorul tămăduirii boalelor trupului și ale sufletului, sorgința tuturor nizuințelor nobile și umane.

Astfel de elemente compun puterea formidabilă a Germaniei, — ne spune autorul — care în măsurarea gigantică a popoarelor, a arătat atâtea probe strălucite de invincibilă vitalitate; rostul acestora îl reclamă și pentru viața noastră, simbolicul „Dor de lumină”. În cazul acesta, n'avem să fim staționarii impasibili din margine de drum, pe unde, în precumpănirea lor înaltă, undele culturii se avântă, nici „stâlpii societății”, nici „cainii” adevărilor sfinte, ci pășind alături cu cultura și privind tot înainte. „Legea ființei noastre, — zice Smiles — principiul de viață, care mână pe oameni și națiuni înainte, este muncă”.

O apologie frumoasă a muncii creatoare, e scrierea „Dor de lumină”, care merită a fi răspândită și înțeleasă în cercuri largi. Câte idei fragmentare se completează, câte nizuințe părăginate încep a reinvia sub impresia puternică a cugetării altora, dobândind impuls pentru realizarea lor.

Autorul cu o pătrundere autorizată a studiat psihologia vieții noastre în toate înfățișările ei, destrămându-o până în ultima ei analiză, răsvrătindu-se sufletul său, nu de puține ori în acest proces, dar pentru aceea n'a ezitat a consulta și mai departe puterea de viață a organizațiilor sociale din apus, a consultat natura, a cărei binefaceri sunt imense, pentru că cu toate aceste confruntând viața noastră, să-i arate norme de emancipare. „Munca este secretul mării unui popor din Apus” (pag. 118), iar roadele adevărate sunt roadele muncii conștiente și altruiste.

Un pom, pentru că în primăvara anului următor, să poată desfăta tot ochiul prin podoaba lui de frunze și de flori, încă din vreme vor trebui depărtate de pe scheletul lui, toate uscăturile și paraziții asediatori ai frumuseții lui firești; astfel și viața noastră, ca să impună prin frumuseța aptitudinilor și calităților ei valoroase, vor trebui eliminate toate acele anomalii epidemice, cari tind la anihilarea acestei vieți.

Iată „Dor de lumină” începând cu „Suferința ca pedagog” și sfârșind cu „Sfaturi adresate unui copil”, pe care nu o pot îndestul recomanda îndrumătorilor satelor noastre.

Termin cu adâncă cugetare a înțeleptului dela Weimar, sugerată la sfârșirea acestei lecturi: „Ca steaua, fără grabire, dar și fără zăbavă, să meargă fiecare spre ținta sa”.

L. Cioban.

Excursiune școlară.

Mercuri, în 23 Mai (5 Iunie) elevii institutului nostru pedagogic, conduși de P. C. Sa părintele protosinel și director Dr. Iosif Olariu, comisarul Dr. Ioan Brenndörfer, profesorii: Silviu Beșan, Sabin Evușian, Dr. Lazar Iacob și Dr. T. Botiș, au făcut excursiune la Boroșineu, cu scopul de a-și îmbogăți cunoștințele prin vizitarea institutului de educație terapeutică (gyógy-paedagogiai intézet) și a locurilor istorice din orașelul, în care s'a născut și a păstorit ca protopop Sava Brancovici.

Direcțiunea căilor ferate Arad-Csanádi, care ne-a pus la dispoziție cu prețuri moderate un vagon separat, pregătirea didactică a elevilor prin profesorul Evușian, ospitalitatea și îngrijirile fraților, îndeosebi ale dlui dir.-inv. Pavel Dirlea, din loc, asigurară pe deplin și în aceste vremuri grele, reușita excursiunii noastre. La gara Ienopolei, unde sosirăm la orele 8 dim., ne întâmpină protopopul Ioan Georgia, parohul Constantin Feier și învățătorii Dirlea și Ioan Căprariu. Călăuzit de părintele Feier și dnii învățători ne îndreptărăm pașii spre renumitul institut, așezat din anul 1904 în cetatea-castel zidit la anul 1643 de principele Ardealului Gheorghe Rákoczy I. Ne bineventă în numele institutului directorul Csapó György. Elevii împărțiți în patru grupe ospitară rând pe rând — câte-o jumătate de oră — în clasa pregătitoare condusă de dna Csapó, cl. I a profesorului Kadas György, cl. II condusă de d-soara Strasser Katalin și cl. III—IV a profesorului Berényi. Astfel fiecare grup asistând în fiecare clasă, avu ocaziunea a intui metodel și a admiră rezultatul obținut prin răbdarea și dragostea evanghelică a dascălilor, cari și-au dedicat activitatea scopului umanitar și măreț de a face ființe raționale din nenorocirii — nu din vina lor — adunați la acest institut de mântuire, din întreagă țara și prin educație membri muncitori ai societății omenesti.

După terminarea ospităților, petrecurăm câteva momente plăcute în societatea dnei și a dlui director și a colegilor dela institut. Vizitarăm apoi sub conducerea dlui director localurile institutului. Pretutindeni ordine și curățenie exemplară și un aranjament corăspunzător scopului școlii. Grădina economică lucrată de elevi dovedește o instrucțiune rațională și practică, iar mica expoziție din sala vecină cu cancelaria direcțională dexteritatea, la care pot să ajungă unii dintre elevi în desemn și lucrul manual. Încântați de cele observate și buna primire ne despărțim de institutul condus cu multă pricepere și zel, impresionați de sentimentele ce le produce în sufletele simțitoare munca ideală și umanitară.

Vizitarăm apoi biserica și școala confesională din loc.

La prânzul comun, ce ni-s'a pregătit în ospătăria din loc, ne-au onorat cu prezența și participarea lor: dl Dr. Teodor Burdan, avocat, preoții Cociuban și Feier și învățătorii Dirlea și Căprariu. După ameazi se făcu o mică excursiune în pădurea de lângă oraș. Drumul îl făcurăm trecând prin strada „Brancovici” și frumoasa livadă ce se scaldă în fata morgana. În pădure elevii își petrecură cu jocurile de gimnastică.

Se apropie însă timpul de plecare. După ce mai avuurăm câteva momente plăcute în casa ospitală a păr. Feier, pornirăm spre gară și urcând trenul ce ne așteptă, ne despărțirăm de cetatea Jenopolei, dela frați și colegi, ducând cu noi merinde sufletească, însuflețire pentru carieră și suveniruri neșterse.

INFORMAȚIUNI.

Hirotonire. P. S. Sa părintele nostru Episcop Ioan a binevoit a hirotoni, în 29 Maiu (11 Iunie), întru presbiter pe candidatul Traian Columba ales preot în Moșnița.

La examenul de cvalificațiune preotească ce s'a ținut în 28 Mai (10 Iunie) a. c. sub presidiul P. S. Sale părintelui Episcop Ioan I. Papp, au fost cvalificați pentru parohii de clasa I candidații: Gheorghe Ardelean, Ioan Ghilezan, Nicolae Iorgovan, Petru Popovici și Lucian Tomi.

† Ioan Luca, subjude reg. pensionat, a trecut — după lungi și grele suferințe — la cele eterne, Luni în 10 Iunie n., în frumoasa etate de

80 ani. Venerabilul bătrân era un fiu credincios al bisericii și al neamului său, un sol al vremurilor apuse și ultimul reprezentant între noi al școlii latinizatoare. Prin studiile filologice, ce le făcea cu multă predilecție, urmărea cu tenacitate ideea de a curăți limba românească de elementele și formele ei străine. Rezultatul cercetărilor și derivațiilor sale îndrăznețe le practica în vorbire și scriere și era ferm convins, că în limba ce-o vorbea a aflat și restabilit limba liberă de influințele străine, ce-au vorbit-o strămoșii noștri. A fost înmormântat Mercuri, în 12 Iunie n., în cimiterul de sus. Il jelesc: Soția Iocifina n. Desco, fiul: Semproniu, căpitan ces. reg., fiica Onoria, profesoară de pian, nora: Zina n. Vozáry și nepoata: Adriana. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

Episcopie gr.-or. maghiară. Cetim în „Pesti Hirlap“, că la parohia gr. or. „maghiară“ din Szentes a sosit vestea, că guvernul a inițiat deja organizarea elementului gr.-or maghiar din țară, ceea ce a produs mare bucurie în sinul ei, pentru că credincioșii gr.-or. din Szentes sunt maghiari neași. Atari creștini gr.-or. maghiari sunt vre-o 40 de mii în întreaga țară și toți doresc să aibă dieceză și ierarhie maghiară.

Scad nașterile. După datele statistice adunate de guvern s'a constatat, că în anul I de războiu au scăzut nașterile cu 17%, adică în loc de 100 s'au născut numai 83 copii; în anul al II-lea de războiu cu 5%, iar în anul al III-lea cu 58%, adică în loc de 100 s'au născut numai 42 copii.

Se continuă sistemul. Cetim în „Aradi Hirlap“, că noul ministru al cultelor și al instrucțiunii publice, contele Zichy János, într'un rescript al său către episcopatul român a declarat, că în privința școlilor românești dela graniță va continua politica de statificare a șovinistului și ultramontanului său antecesor, contele Apponyi Albert.

Recvirarea hainelor în Germania. Pe seama muncitorilor de războiu din Germania trebuiesc 3 și jumătate milion rânduri de haine. Intrucât aceste vesminte trebuincioase nu se vor putea aduna prin oferte benevole, se va începe recvirarea lor pe toată linia.

De ale recvirării. În comuna Szentiván, (com. Bács) soldații au isprăvit recvirarea, iar gazdele, de frică să nu li-se ia șuncele și slăninile, le-au ascuns în căpițele de fân. Câinii însă au dat de ele, și deodată puteai vedeă pe ulițele satului fugind un cârd de câni, cu șunci și slănină în gură. Soldații n'ar fi recvirat șuncele și slăninile, dar câinii au nimicit toate hrănurile, ascunse fără nici un temei.

La alegerea de deputat dietal în Eger, ce s'a ținut Marți (în 11 Iunie n.) contele Zichy János, a rămas în minoritate față de candidatul radical-independent Dr. Vass János. E semnificativ, că ministrul cultelor și fruntașul bisericii romano-catolice să nu poată ajunge la mandat într'un oraș romano-catolic, cu reședința unui arhiepiscop și sprijinit cu putere de întreg aparatul administrativ.

Recunoștința Ovreilor. I. P. S. Sa arhiepiscopul și metropolitul Bucovinei și al Dalmației Dr. Vladimir de Repta a luat pe timpul primei invaziuni rusești toate toarele din sinagogile Cernăuților sub paza sa și le-a adăpostit în reședința sa arhiepiscopescă. Arhiepiscopul Repta a fost scut și ajutor pentru întreaga populațiune; a luat sub ocrotirea sa și pe primarul Cernăuțului din vremea aceea, pe Dr.-ul Weisselberger; a aflat totdeauna cuvinte de mângâiere pentru cei asupriți și a scutit prin vrednicia sa ținută capitala Bucovinei de mari neajunsuri. Intreaga ovrime a Bucovinei pregătește acum pentru acest înalt dignitar bisericesc o grandioasă manifestație de mulțămită și recunoștință pentru atitudinea lui de rară umanitate. (V. N.)

Mulțămită publică. P. S. Sale Ioan I. Papp, Episcop, Arad. Subscriși în numele ostașilor români dela reg... cu umilință exprimăm P. S. Voastre mulțămăta fiască pentru participarea cu Duhul între noi cu ocaziunea serviciului divin făcut sub ceriul liber a doua zi a sfințelor Paști. — Deși la noi n'a sosit dorita primăvară, am înțeles rostul iubirei părintești. Nădăduind că atotputernicul Dumnezeu, care-și revarsă mila sa atât pentru cei drepi cât și pentru cei păcătoși, ne va îmbucură și pe noi cât mai curând de vederea zilelor însemnate, încălzindu-ne prin razele luminate a mult doritei primăveri, dela care așteptăm o vieață cu totul nouă. Cu credință și cu dragoste rugăm și noi pe atotputernicul Dumnezeu, ca fără multă întârziere să asculte și îplinească glasul rugăciunilor făcute în sfințele biserici, ca cu bine să reîntoarcem fiecare la vetrele noastre spre lauda și preamărirea Celui de sus și spre ajutorul și mângâierea familiilor noastre. Să trăiți la mulți ani. Poiana alor 7 comune la 6 Mai 1918. *Dimitrie Ganea*, preot campestru. *Ioan Crăciun*, cantor.

Tipărituri pentru planul analitic (Tananyagbeosztás). Conform dispozițiunii planului de învățământ aprobat din partea Înaltului ministru al cultelor și instrucțiunii publice sub Nr. 73311/911, fiecare învățător este deobligat a prezenta cu o lună înainte de începerea anului școlar, împărțirea materialului pe săptămâni, iar aceasta împărțire în urmarea disp. §. 37 punctul 2. al ordinului ministerial Nr. 76000/907, privitor la executarea articolului de lege XXVII din 1907, învățătorii aplicați la școlile cu ajutor de stat, au s'o înainteze și inspectorului regesc de școlile.

Spre a ușura munca învățătorilor, am pregătit și scos de sub tipar în caete separate (românești, ungurești) asemenea planuri analitice cu împărțirile pentru săptămâni, clase și studii după sistemul cel mai practic, în limba română și maghiară, cari au să fie completate prin introducerea materialului de lipsă.

În legătură cu acest plan se cere și ordul de oare.

Caetul din „Planul analitic“ și ordul de ore costă cu francatura recomandat 4 cor. și se poate comandă dela *Librăria diecezană Arad, str. Deák Ferencz Nr. 35.*

BIBLIOGRAFII.

A apărut:

„Cultura Creștină“ Nr. 10/1918, revista profesorilor seminariali din Blaj, cu următorul sumar deosebit de bogat și interesant: Dr. Alexandru Rusu: După alegere. (Câteva constatări și reflexii, cari se impun dela sine). Redacția: Dorințele clerului român unit. (Manifestul sinodului electoral din 9 Maiu 1918). Dr. Iacob Radu: Insemnări din corespondența episcopatului gr.-cat. de Oradea-mare Moise Dragoș (1776—1787). (I). Insemnări: Locul copiilor, după ce se inserează, e acasă. (Senior). Cronică: Dela alegerea de mitropolit (ar.). Prelați noi în biserica noastră (r.). † Canonicul Gavrilă Pop (ar.). O pastorală comună a episcopatului catolic din Austria (vs). Sinoadele bisericii române neunite sub controlă ministerială (ar.). Noui contribuiri pe seama „Asociațiunii“ (r.). Grijiți manuscriptele și tipăriturile vechi (sr.). Dare de cult și dare comunală (sr.). S'a schimbat prefectul propagandei din Roma (vs.). Cărți și reviste: „Convorbiri științifice“ (ar.). „Euchárisztikus Értésítő“ (sr.). Telefon. — Se poate abonă din Blaj—Balázsfalva pentru 20 cor. pe an.

Lectură. Dar potrivit pentru soldații de prin spitale și lectură folositoare pentru adulți este opul învățătorului de pie morie Nicolae Ștefu, intitulat: **Pentru țărani.** Se estinde pe 149 pagini. Conține: Nuvele, anecdote în proză și versuri, cu mai multe chipuri. Se poate comandă dela *Librăria diecezană din Arad*, cu pretul **redus de 40 fil. + 15 fil.** pentru francatură.

Biblioteca „Semănătorul“.

Numărul 40 fileri.

- Nr. 1. *Alexandru Ciura*: Frații schițe din războiu.
- Nr. 2. *Victor Stanciu*: Cuib de rândunică și alte schițe de popularizare științifică.
- Nr. 3. *Ion Agârbiceanu*: Din viața preoțească schițe.
- Nr. 4. *Dr. Ioan Lupăș*: Din trecutul ziaristicii românești.
- Nr. 5. *Dr. Ion Mateiu*: Școală și educație pagini ardelenesti.
- Nr. 6. *Al. S. Iorga*: La cheștiunea industriei noastre.
- Nr. 7. *Ion Clopoșel*: Insemnări pe răboj.
- Nr. 8. *I. Barac*: Pitelea Găscariu sau Paradigma lenesului, mult curioasă și în stihuri alcătuită.
- Nr. 9—10. *Mihail Gașpar*: Blăstăm de mamă roman.
- Nr. 11. *Victor Stanciu*: Plantele de leac.
- Nr. 12. *Emil Isac*: Ardealule, Ardealule bătrân.
- Nr. 13. *Grazia Delledda*: La stână și Ispita, schițe trad. de C. Mușlea.
- Nr. 14. *I. Băilă*: Insurăm pe Victor și Pe povârniș.
- Nr. 15. *Dr. Ioan Lupăș*: Luptători pentru lumină.
- Nr. 16. *Dr. Al. Borza*: Din lumea plantelor.
- Nr. 17. *Ioan Georgescu*: Dovezi nouă pentru adevăruri vechi.
- Nr. 18. *Gavril Todica*: Zări din univers.
- Nr. 19. *Dr. I. S.*: Patimile și moartea Domnului.
- Nr. 20. *Wildenbruch*: Lacrimile copiilor.
- Nr. 21. *V. Stanciu*: Poezii populare din războiu.

Numărul 60 fileri.

- Nr. 22. *Colinde, cântece de stea și cântecele irozilor.*
- Nr. 23—25. *M. Eminescu*: Poezii.
- Nr. 26. *Al. Ciura*: „Scrisoare în ceeaaltă lume“, schițe din războiu.
- Nr. 27—28. *Ion Clopoșel*: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace. (G. Lazar, G. Asachi, Ioan Eliade Rădulescu, Barbu Paris Mumuleanu, Al. Hrisoverghi, D. Petrino, Al. Depărățeanu, N. Nicolescu, Const. Stamat, Vasilie Cârlova, Antioh Cantemir, Dimitrie Tichindeal, Alexandru Donici, Grigorie Alexandrescu, Anton Pan, Dimitrie Bolintineanu, Alexandru Sihleanu, Gheorghe Barițiu, Andreiu Șaguna, Timoteiu Cipariu).
- Nr. 29—30. *Ion Clopoșel*: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace. (Mihail Cogălniceanu, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Alexandru I. Odobescu, Constantin Negruzzi, Gheorghe Panu, Bogdan Petriceicu Hașdeu, C. A. Rosetti, Cesar Boliac).

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

Nr. 223—1918.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Suplac** de cl. a II-a în sensul dispozițiunii Ven. Consistor de sub Nr. 1115/B918 se publică de nou concurs cu termen de alegere la **30 de zile** dela prima publicare.

Beneficiul constă din pământul parohial de 4½ iug., câte o măsură (30 litre) cucuruz, ca bir dela fiecare casă, stoalele îndatinate și întreținerea dotațiunii din vistieria statului. De locuință se va îngriji preotul ales; având a provedea instrucțiunea religiunii la școlile din comună.

Intru cât în terminul concursului nu s'ar însinua reflectanți calificați de cl. a II-a cu încuviințarea specială a Ven. Consistor dela Oradea-mare, vor putea fi admiși în candidare și reflectanți cu calificațiune de cl. a III-a

Recurenții au să se prezinte la sfta biserică din Suplac în cutare Duminecă sau sârbătoare pentru a-și dovedi desteritatea în cele rituale și în predică, având recursele lor instruite conform prescrișelor pentru parohii, adresate com. parohial, a le înainta la subscrișul în Feketegyörös (Giris. f.)

Pentru com. par. *Petru Serb*, protop. Beliului.

Caut o domnișoară

de casă pe timp mai îndelungat, care se pricepe la fiert și care ajută în toate lucrurile casei. Respectiva va fi privită ca membru al familiei și îngrijită ca la casa părintească. Ofertele se primesc până la 15 Iunie, anunțând totodată și pretensiunile lunare. A se adresă la *Aurelia Körösladányi*, învățătoare, *Zárdndás* (Arad m.)

Pentru tipografia noastră se caută
un învățăcel.

Condițiunile de primire: Băiatul să aibă 2 clase medii sau cel puțin 6 elementare și să fie trecut de 14 ani.